

**A.N. Groenewegen**

**PR No. 20-83**

**RENTABILITEIT EN FINANCIERING  
VAN DE CHAMPIGNONTEELT  
IN NEDERLAND OVER 1983**

**November 1984**

**Landbouw-Economisch Instituut  
Afdeling Tuinbouw**

## REFERAAT

### RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE CHAMPIGNONTEELT IN NEDERLAND OVER 1983

Groenewegen, A.N.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1984

33 p., 4 tab.

Deze publikatie geeft informatie ten aanzien van de bedrijfsresultaten, het inkomen, het financieringsgedrag en de vermogenspositie. De champignonbedrijven hadden gemiddeld een verlies van f 54.510,-, dat is 13% van de kosten (in 1982 -8% van de kosten).

Het totaalinkomen bedroeg f 51.160,- per ondernemer. De gezinsbestedingen waren f 85.170,- (inclusief f 25.900,- aan persoonlijke belastingen en premies). De besparing bedroeg derhalve -f 34.010,- per ondernemer.

Per bedrijf kwam f 16.730,- aan eigen middelen ter beschikking. Het vreemd vermogen nam toe met f 20.490,- zodat totaal f 37.220,- aan middelen beschikbaar kwam. Op leningen o/g werd f 18.280,- afgelost en de bruto-investeringen minus WIR-premie bedroegen f 24.620,- (in 1982 f 51.430,-). De totale bezittingen bedroegen f 719.300,- per bedrijf, deze werden gemiddeld met 53% eigen vermogen gefinancierd.

Rentabiliteit/Inkomen/Financiering/Champignonteelt/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

1.	OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	5
1.1	Doel	5
1.2	De steekproef	6
1.3	De methode	6
1.3.1	Algemeen	7
1.3.2	De bescheiden	7
1.3.3	De berekende kosten en opbrengsten	7
1.3.4	De balans	8
1.3.5	De gebruikte begrippen	8
1.4	De groepering van de bedrijven	9
2.	DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	10
2.1	Het grondgebruik, de arbeidsbezetting en het energieverbruik	10
2.2	De bedrijfsresultaten	10
2.2.1	Per bedrijf	10
2.2.2	Per m <sup>2</sup> teeltoppervlakte voor champignons	13
2.3	De spreiding van het ondernemersoverschot in % van de kosten (rentabiliteit)	13
2.4	Vergelijking met het voorafgaande boekjaar	14
2.5	Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	14
2.6	De spreiding van de arbeidsopbrengst, het inkomen en de besparing	16
3.	DE FINANCIERING	17
3.1	De herkomst van middelen	17
3.2	De besteding van middelen	17
3.3	De balans	18
3.3.1	Activa	18
3.3.2	Passiva	18
3.4	De afname van het eigen vermogen van 31 december 1982 tot 31 december 1983	18
3.5	De spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1983	19
3.6	Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn	19
3.7	De spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	19

BIJLAGEN

1. Grondgebruik over 1983	20
2. Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1983	20
3. Bedrijfsresultaten over 1983	21
4. Spreiding van het ondernemersoverschot in % van de kosten	22
5. Inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1983	23
6. Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaalinkomen	24
7. Spreiding van de besparing	24
8. Herkomst van middelen	25
9. Besteding van middelen	26
10. Balans per 31 december 1983	27
11. Samenstelling van het vreemd vermogen per 31 december 1983 en de vermogensvergelijking	28
12. Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1983	29
13. Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn	29
14. Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	30
15. Bedrijfsresultaten (gemiddeld per bedrijf) en het inkomen, de gezinsbesteding en de besparing (gemiddeld per ondernemer) over de jaren 1980 t/m 1983	31
16. Herkomst en besteding van middelen en de balansen over de jaren 1980 t/m 1983	32

# 1. Opzet en methode van het onderzoek

## 1.1 Doel

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in acht takken van tuinbouw, te weten:

1. groenteteelt onder glas;
2. snijbloemen onder glas;
3. potplantenteelt onder glas;
4. champignonteelt;
5. fruitteelt;
6. groenteteelt in de open grond;
7. boomkwekerij;
8. bloembollenteelt.

Van de onder 1 t/m 5 genoemde takken van tuinbouw worden ramingen van de rentabiliteit gemaakt die in de laatste maanden van het betreffende boekjaar of oogstjaar worden gepubliceerd. Deze ramingen worden gevolgd door "voorlopige cijfers" van de rentabiliteit die worden opgenomen in het: "Landbouw-Economisch Bericht". Deze publikatie verschijnt een half jaar na afsluitdatum van het boekjaar. De cijfers in dit rapport hebben een definitief karakter en zijn gebaseerd op boekhoudingen die door het LEI zijn samengesteld. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

## 1.2 De steekproef

De steekproeven ten behoeve van dit onderzoek worden eenmaal in de vijf jaar vernieuwd en tussentijds bijgesteld. De steekproef van de champignonteelt in Nederland dateert van het boekjaar 1979 en is gebaseerd op de Landbouwtelling 1978.

De populatie - waaruit de steekproef voor de champignonteelt is samengesteld - heeft betrekking op bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;
- b. met een bedrijfsomvang van 70 en meer sbe;
- c. waarvan 60% en meer van de sbe betrekking heeft op de champignonteelt.

Aan deze criteria voldeden 678 bedrijven met een teeltoppervlakte champignons van 5.795 are.

De bedrijven zijn met drie verschillende steekproefpercentages in de steekproefvertegenwoordigd, te weten:

- a. 3,7% voor bedrijven met 70-160 sbe;
- b. 6,8% voor bedrijven met 160-340 sbe;
- c. 19,1% voor bedrijven met 340 en meer sbe.

Hieruit blijkt dat de "grote" bedrijven sterker in de steekproef zijn vertegenwoordigd dan de "kleine" bedrijven 1). Bij de vaststelling van voornoemde steekproefpercentages is er rekening mee gehouden dat bij de werving niet alle bedrijven geschikt zouden zijn. Vanuit de Landbouwtelling zijn niet alle kenmerken van het bedrijf af te lezen, waardoor een aantal bedrijven niet in het onderzoek kon worden betrokken. Als ongeschikte bedrijven voor het onderzoek werden aangemerkt:

- a. bedrijven die gemengd waren met andere takken van bedrijf of beroep;
- b. bedrijven die niet meer in produktie zijn;
- c. bedrijven die te veel handel hadden.

Uiteindelijk konden in het boekjaar 1983 32 bedrijven in het onderzoek worden betrokken. Deze 32 bedrijven vertegenwoordigen een populatie van 418 bedrijven met een teeltoppervlakte champignons van 4.932 are<sup>2)</sup>. De landelijke teeltoppervlakte champignons bedroeg in 1983 7.198 are. Met dit onderzoek wordt hiervan 69% ge-representeerd.

### 1.3 De methode

#### 1.3.1 Algemeen

Voor alle deelnemende bedrijven is een bedrijfseconomische boekhouding samengesteld, dit betekent dat de arbeid van de ondernemers en de gezinsleden is gewaardeerd en toegevoegd aan de kosten. Eveneens zijn onder de kosten opgenomen de - op bedrijfs-economische basis - berekende afschrijving op de duurzame sluitende produktiemiddelen en de rente over het geïnvesteerde vermogen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet te vergelijken met de inkomens en vermogens die op basis van de fiscale wetgeving worden vastgesteld.

- 1) Op eerstgenoemde bedrijven is de bijdrage aan de totale produktie veel groter dan van laatstgenoemde bedrijven. Er van uitgaande dat slechts een beperkt aantal bedrijven per tak van tuinbouw in het onderzoek kan worden opgenomen, wordt door deze werkwijze de betrouwbaarheid van de cijfers vergroot. Rekenkundig zijn de verschillen in de steekproefpercentages geëlimineerd door voor elk steekproefpercentage een wegingsfactor vast te stellen. De wegingsfactor is gelijk aan 100 gedeeld door het steekproefpercentage.
- 2) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in LEI-publikatie "Interne nota no. 249".

Bij de vaststelling van de nieuwwaarde van de duurzame slijtende produktiemiddelen is rekening gehouden met de aanspraak 1) op WIR-premie. Dit betekent dat de bedrijfseconomische waarde van alle duurzame slijtende produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde minus de aanspraak op WIR-premie. Dit geldt ook voor de berekende aanwas, de afschrijving en de rente m.b.t. de duurzame slijtende produktiemiddelen.

23% van de bedrijven heeft gekozen voor de "ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting; dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten, de opbrengsten, de investeringen en de waardering van de duurzame slijtende produktiemiddelen exclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Voor de resterende bedrijven die onder de "Landbouwregeling" vallen is alles inclusief omzetbelasting opgenomen.

### 1.3.2 De bescheiden

De betaalde kosten en de ontvangen opbrengsten zijn voor een groot deel ontleend aan de kas- en bankbescheiden, de loonstaten en de rekeningen van toeleveringsbedrijven of anderen die diensten hebben verleend. Dit geldt eveneens voor investeringen in duurzame produktiemiddelen, het aantrekken of aflossen van vreemd vermogen, het ontvangen van subsidies enz. Bij de veilingen werden - voor een deel van de bedrijven - informatie verkregen over de bruto-veilingomzet, de veilingkosten en voor zover mogelijk ook een opgave van de kwantitatieve opbrengsten.

### 1.3.3 De berekende kosten en opbrengsten

De afschrijving op de duurzame slijtende produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde minus aanspraak op WIR-premie waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.

De rente over het geïnvesteerd vermogen is bepaald op 7,50% met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten en de normale behoefte aan vlottende middelen waarover respectievelijk 2,50% en 9,00% is berekend. Het geïnvesteerd vermogen 2) is de som van: de waarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen.

- 1) Onder aanspraak op WIR-premie is verstaan de basispremie en de gemiddelde kleinschaligheidstoeslag. Deze bedroeg in 1983 voor gebouwen, glasopstanden en vaste installaties 18½% en voor de overige duurzame slijtende produktiemiddelen 17½%.
- 2) Deze investeringen omvat ook de bedrijfsmiddelen die door de ondernemer zijn gepacht. Over deze waarde is geen rente in de kosten opgenomen.

De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en gezinsleden zijn berekend op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op CAO-basis (incl. het werkgeversdeel in de sociale lasten) gewaardeerd.

De kosten van plantopstanden zijn in het jaar van aanplant onder de kosten opgenomen. Een groot deel van dit bedrag is tegenboekt onder de opbrengsten op de rekening: "aanwas vaste plantopstanden". Dit bedrag wordt verdeeld over de produktieve periode van de plantopstand. De bedragen per jaar zijn onder de kosten opgenomen op de rekening: "afschrijving vaste plantopstand". Bij de vaststelling van deze normen is rekening gehouden met de aanspraak op WIR-premie op de zogenaamde "insteekkosten".

Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen vergoeding opgenomen voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het ondernemersoverschot. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst.

#### 1.3.4 De balans

De grond is gewaardeerd op f 32.000,- tot f 40.000,- per hectare.

De duurzame slijtende produktiemiddelen zijn geactiveerd tegen de boekwaarde op basis van de nieuwwaarde minus aanspraak op WIR-premie. Deze is ontleend aan gegevens die ook ten behoeve van de afschrijvings- en renteberekening zijn verzameld.

De woonhuizen zijn geactiveerd tegen de boekwaarde op basis van de herbouwwaarde.

Voor de waardering van de plantopstand is gebruik gemaakt van stichtingskostenberekeningen van het LEI. In de balansen zijn ook de privé-bezittingen opgenomen. Met de vordering van WIR-premie is rekening gehouden.

Het totale vreemde vermogen is onderscheiden in: vreemd vermogen op lange termijn en vreemd vermogen op korte termijn. Wat de belastingen betreft is alleen rekening gehouden met nog te betalen omzet- en loonbelasting. De nog te betalen persoonlijke belastingen zijn niet opgenomen.

#### 1.3.5 De gebruikte begrippen

Ondernemersoverschot in procenten van de kosten

Het ondernemersoverschot in procenten van de kosten is zowel in een gewogen als in een ongewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde is deze deling voor elk bedrijf afzonderlijk verricht, waarna het gemiddelde van de kengetallen werd vastgesteld.



## Arbeidsopbrengst per manjaar

De arbeidsopbrengst per manjaar is het bedrag dat door allen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht te zamen als inkomen is genoten. Het is de som van ondernemersoverschot en de kosten van arbeid. Na deling van dit inkomen door het aantal - tot volwaardige arbeidskrachten herleide - manjaren, verkrijgt men de gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar.

## Inkomen, besparing en gezinsbesteding (gemiddeld per ondernemer)

- Arbeidsopbrengst van de ondernemer: ondernemersoverschot vermeerderd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer;
- Ondernemersinkomen van de ondernemer: arbeidsopbrengst van de ondernemer vermeerderd met het saldo van berekende en betaalde rente alsmede de in 1983 ontvangen rentesubsidie;
- Gezinsinkomen uit bedrijf: ondernemersinkomen verhoogd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de gezinsleden;
- Totaalinkomen: gezinsinkomen uit bedrijf verhoogd met het inkomen buiten bedrijf;
- Besparing: mutaties in het eigen vermogen verminderd met de investeringssubsidie, erfenissen en/of schenkingen, koerswinsten of -verliezen op effecten, boekwinsten of -verliezen op produktiemiddelen e.d.;
- Gezinsbesteding: het totaalinkomen verminderd met de besparing.

## 1.4 De groepering van de bedrijven

In deze publikatie zijn de gegevens opgenomen van 32 deelnemende champignonbedrijven. Door het geringe aantal bedrijven konden deze niet nader worden onderscheiden.

In de bijlagen 15 en 16 zijn gegevens opgenomen van alle deelnemende champignonbedrijven in de jaren 1980 t/m 1983.

## 2. De bedrijfsuitkomsten

### 2.1 Het grondgebruik, de arbeidsbezetting en het energieverbruik

De champignonbedrijven hadden gemiddeld 252 are grond in gebruik. De teeltoppervlakte t.b.v. de champignons was gemiddeld 1.180 m<sup>2</sup> per bedrijf; op deze oppervlakte werden in 1983 gemiddeld 4,5 champignonteelten uitgevoerd.

De spreiding van de gemiddelde teeltoppervlakte voor champignons in m<sup>2</sup> was als volgt:

33% van de bedrijven met minder dan	600 m <sup>2</sup>
28% van de bedrijven met	600 - 1000 m <sup>2</sup>
28% van de bedrijven met	1000 - 2000 m <sup>2</sup>
11% van de bedrijven met meer dan	2000 m <sup>2</sup>

De arbeidsbezetting was op het gemiddelde champignonbedrijf 4,40 manjaar nl. 1,98 manjaar arbeid van ondernemer en gezinsleden (waarvan echtgenotes 0,48 manjaar) en 2,42 manjaar arbeid van personeel; 38% van de werkzaamheden van het personeel zijn uitgevoerd door medewerkers met een vast dienstverband. Het gemiddelde kwantitatieve verbruik van energie is opgenomen in bijlage 2. Het blijkt dat er gemiddeld 25.800 m<sup>3</sup> gas, 9.400 liter HBO I en 55.400 KWH elektriciteit is verbruikt. Een uitvoerig beeld van het grondgebruik geeft bijlage 1. De arbeidsbezetting en het energieverbruik zijn opgenomen in bijlage 2.

### 2.2 De bedrijfsresultaten

#### 2.2.1 Per bedrijf

Voor de champignonbedrijven werd gemiddeld een negatief resultaat berekend van f 54.510,- per bedrijf, dat is 13% van de kosten. (In 1982 - 8% van de kosten). De produktie van champignons bedroeg gemiddeld 125 ton per bedrijf; de gemiddelde prijs f 2,61 per kg. De hogere produktie van champignons was niet voldoende om de lagere prijzen van champignons en de stijging van de kosten te compenseren, waardoor de rentabiliteit daalde van - 8% in 1982 tot - 13% in 1983 (zie tabel 2.1 en bijlage 3).

De arbeidskosten van de ondernemers, de gezinsleden en het vreemde personeel maakten te zamen voor 39% en de afschrijving en rente voor 19% deel uit van de totale kosten.

De arbeidsopbrengst van de ondernemer - dat is het ondernemersoverschot verhoogd met de als kosten gecalculerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 13.100,- per ondernemer (in 1982 f 32.400,-). Bij de berekening van o.a. de arbeidsopbrengst van de ondernemer kan het voorkomen dat extreem hoge uitkomsten van een kleine groep ondernemers het

Tabel 2.1 De bedrijfsresultaten (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven	32	
Aantal sbe	320	
Aantal teelten (gemiddeld per bedrijf)	4,5	
Champignons (teeltoppervlakte)	1.180 m <sup>2</sup>	
Productie van champignons	124.854 kg	
Gemidd. prijs per kg (excl. omzetbelasting)	2,61 gld.	
Arbeidsbezetting in manjaren	4,40	
Geïnvesteed vermogen per 1 januari 1983	391.000	
Kosten		in %
Arbeidskosten	158.900	39
Rente en afschrijving	75.820	19
Compost, broed en dekgrond	90.950	22
Energie	27.560	7
Overige kosten	<u>54.540</u>	<u>13</u>
Totale kosten	407.770	100
Opbrengsten		
Champignons	333.830	94
Overige opbrengsten	<u>19.430</u>	<u>6</u>
Totale opbrengsten	353.260	100
Ondernemersoverschot	-54.510	
Idem in % van de kosten	- 13	
Arbeidsopbrengst van de ondernemer:		
per ondernemer	13.100	
mediaan gemiddelde	13.000	

gemiddelde cijfer sterk beïnvloeden; het gevolg is dat het aantal ondernemers met een arbeidsopbrengst onder het gemiddelde groter is dan het aantal boven het gemiddelde. Ter vergelijking is daarom tevens de gemiddelde arbeidsopbrengst van de ondernemer van een "mediane" 1) groep van ondernemers gegeven. Het mediaan gemiddelde bedroeg f 13.000,- dat is vrijwel gelijk aan het rekenkundig gemiddelde (zie tabel 2.1).

- 1) Onder mediane groep is hier verstaan 20% van het totaal aantal waarnemingen, te weten 10% links en 10% rechts van de mediaan. De mediaan is de middelste van alle waarnemingen als deze naar "grootte" zijn gerangschikt.

Tabel 2.2 Spreiding van kosten en opbrengsten per m2 teeltoppervlakte (aantal bedrijven per kosten- en opbrengstenklasse in %)

Opbrengsten		100,-	150,-	200,-	250,-	300,-	350,-	400,-	450,-	500,-	To- taal
Kosten per m2 in gld.	in gld.	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
100,- - 150,-	100,-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
150,- - 200,-	150,-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
200,- - 250,-	200,-	6	7	4	-	-	-	-	-	-	17
250,- - 300,-	250,-	-	4	1	7	5	-	-	-	-	17
300,- - 350,-	300,-	-	-	10	10	1	-	-	-	-	21
350,- - 400,-	350,-	-	-	6	10	2	-	2	-	-	20
400,- - 450,-	400,-	-	-	-	4	-	3	1	1	-	9
450,- - 500,-	450,-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	8
500,- en meer	500,-	-	-	-	-	-	7	-	-	1	8
<b>Totaal</b>		<b>6</b>	<b>11</b>	<b>21</b>	<b>31</b>	<b>12</b>	<b>3</b>	<b>14</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>100</b>
<b>Gemiddeld aantal teelten</b>		<b>3,4</b>	<b>3,8</b>	<b>4,3</b>	<b>4,2</b>	<b>4,7</b>	<b>6,4</b>	<b>5,4</b>	<b>7,4</b>	<b>5,8</b>	<b>4,5</b>
<b>Gemiddeld % sbe champignons</b>		<b>98</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>94</b>	<b>82</b>	<b>100</b>	<b>87</b>	<b>89</b>	<b>78</b>	<b>94</b>

N.B. De cijfers onder de diagonale lijn betreffen percentages verliesgevende bedrijven.

### 2.2.2 Per m2 teeltoppervlakte voor champignons

Uitgedrukt per m2 teeltoppervlakte bedroegen de gemiddelde kosten f 345,- en de opbrengsten f 299,-. De spreiding van deze cijfers per m2 is groot. De kosten variëren van f 210,- tot f 704,-, de opbrengsten van f 104,- tot f 606,- per m2. De procentuele verdeling van het aantal bedrijven over klassen van kosten en opbrengsten is in tabel 2.2 opgenomen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat alle kosten en opbrengsten zijn toegerekend aan de champignonteelt. De 11% winstgevende bedrijven - die boven de diagonale lijn zijn aangegeven - hadden een hogere opbrengst dan f 300,- per m2. In de klassen met een lagere opbrengst dan f 300,- kwamen geen winstgevende bedrijven voor.

Het ondernemersoverschot bedroeg in 1983 negatief f 46,- per m2.

De spreiding in het ondernemersoverschot in dat jaar varieerde van - f 289,- per m2 tot + f 105,- per m2 (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Spreiding van het ondernemersoverschot per m2 teeltoppervlakte (aantal bedrijven per klasse in %)

		1983
Ondernemersoverschot per m2 teeltoppervlakte		%
Negatief	f 200,- en meer	6
	f 150,- - f 200,-	-
	f 150,- - f 100,-	27
	f 100,- - f 75,-	21
	f 75,- - f 50,-	17
	f 50,- - f 25,-	6
	f 25,- - f 0,-	12
Totaal negatief		89
Positief	f 0,- - f 25,-	1
	f 25,- - f 50,-	9
	f 50,- en meer	1
Totaal positief		11

### 2.3 De spreiding van het ondernemersoverschot in % van de kosten (rentabiliteit)

Wanneer we het ondernemersoverschot bezien als een percentage van de kosten, blijken de verschillen groot te zijn (zie bijlage 4). Van de deelnemende bedrijven had 11% een positieve rentabiliteit. Deze kleine groep van winstgevende bedrijven nam gezamenlijk 24% van de totale produktiewaarde voor zijn rekening. Van de resterende 89% van de bedrijven had 1/3 deel een negatieve rentabiliteit van 1 tot 20%; 2/3 deel van de bedrijven had een verlies van 20% en meer.

## 2.4 Vergelijking met het voorafgaande boekjaar

In tabel 2.4 zijn de uitkomsten vergeleken met die over 1982. De vergelijking heeft betrekking op 32 bedrijven die in beide jaren aan het onderzoek hebben deelgenomen. De produktie van champignons nam per bedrijf toe van 112 ton in 1982 tot 125 ton in 1983 bij een uitbreiding van de teeltoppervlakte met 5,7%. Doordat de gemiddelde prijs van champignons 36 cent per kg lager was dan in het voorafgaande jaar - zie ook tabel 2.4 - was de geldopbrengst van champignons op de vergelijkbare bedrijven lager dan in 1982. Dit betekent dat de vermindering van de geldopbrengst van champignons a.g.v. lagere prijzen niet volledig door de verhoging van de produktie kon worden gecompenseerd (hoeveelheidsmutatie 11,8% en een prijsmutatie van - 12,3%).

De totale opbrengsten daalden met 1,6%, de kosten stegen met 5,4%. Hierdoor was de rentabiliteit in 1983 - op de 32 vergelijkbare bedrijven - 6 punten lager dan in 1982.

## 2.5 Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer

De arbeidsopbrengst van de ondernemer - bestaande uit het ondernemersoverschot en de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 13.100,- (in 1982 f 32.400,-). Het ondernemersinkomen per ondernemer - de arbeidsopbrengst vermeerderd met het saldo van de berekende en betaalde rente en de rentesubsidie - bedroeg gemiddeld f 17.860,- (in 1982 f 37.510,-).

Het gezinsinkomen uit het bedrijf - dat is het ondernemersinkomen vermeerderd met de vergoeding voor de handenarbeid van de gezinsleden - werd op f 34.270,- becijferd (in 1982 f 53.130,-).

Het inkomen buiten bedrijf - gemiddeld f 16.890,- per ondernemer - is gespecificeerd opgenomen in bijlage 5. Hieruit blijkt dat de economische huurwaarde van de eigen woning, welke gesteld is op 6% van de boekwaarde van de woning, het belangrijkste bestanddeel is van het inkomen buiten bedrijf.

Het totaalinkomen - gezinsinkomen uit het bedrijf vermeerderd met het inkomen buiten bedrijf - bedroeg gemiddeld f 51.160,- (in 1982 f 74.660,-) per ondernemer.

De gezinsbesteding ligt gemiddeld op een niveau van f 85.170,- (waarvan f 25.900 aan persoonlijke belastingen en premie volksverzekering).

De afname van het totaalinkomen met f 23.500,- per ondernemer en de toename van de gezinsbestedingen met f 14.930,- (in hoofdzaak een gevolg van hogere belastingen en premieheffing) heeft in 1983 tot een ontsparing geleid van f 34.010,- (in 1982 een besparing van f 4.420,-).

Tabel 2.4 Bedrijfsresultaten over 1983 in vergelijking met die over 1982 (gemiddeld per bedrijf)

	1982	1983	Stijging (1982=100)	Waarvan: hoeveel- heids- mutaties	prijs- muta- ties
Aantal bedrijven	32	32	-		
Champignons (teeltoppervlakte in m <sup>2</sup> )	1.116	1.180	+ 5,7%		
Arbeidsbezetting in manjaren	4,44	4,40	- 0,9%		
Aantal teelten (gemiddeld per bedrijf)	4,4	4,5	+ 2,2%		
Kwantitatieve opbrengsten	112 ton	125 ton	+11,6%		
Gemiddelde prijs per kg 1)	2,97 gld.	2,61 gld.	-12,1%		
<b>Kosten:</b>					
Arbeidskosten 2)	151.740	158.900	+ 4,7%	+ 0,1%	+ 4,6%
Afschrijving	47.200	48.600	+ 3,0%	+ 1,1%	+ 1,9%
Rente 3)	27.720	27.220	- 1,8%	+ 3,2%	- 4,9%
Gas en olie	17.400	17.740	+ 2,0%	+ 2,1%	- 0,2%
Compost, broed en dekgrond	81.640	90.950	+11,4%	-	-
Afleveringskosten	10.170	11.310	+11,2%	-	-
Overige kosten	51.150	53.050	+ 3,6%	-	-
Totale kosten	387.020	407.770	+ 5,4%	-	-
Opbrengsten:					
champignons	340.250	333.830	- 1,9%	+11,8%	-12,3%
overige	18.840	19.430	+ 3,1%	-	-
Totale opbrengsten	359.090	353.260	- 1,6%	-	-
Ondernemersoverschot	-27.930	-54.510			
Idem in % van de kosten	- 7	- 13			

1) Exclusief omzetbelasting.

2) Minus loonsubsidie.

3) Voor het boekjaar 1983 zijn de volgende rentetarieven gebruikt:  
 2½% voor de grond (in 1982: 2½%); 7½% voor de duurzame slijtende produktiemiddelen (in 1982: 8%);  
 9% voor de normale behoefte aan vlottende middelen (in 1982: 10½%).

## 2.6 De spreiding van de arbeidsopbrengst, het inkomen en de besparing

De spreiding in de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaalinkomen is opgenomen in bijlage 6. Het blijkt dat 63% van de ondernemers een positieve arbeidsopbrengst had; 48% van de ondernemers had een arbeidsopbrengst hoger dan f 15.000,- en 18% hoger dan f 45.000,- (arbeidskosten voor een volwaardige arbeidskracht van 27 jaar en ouder is f 46.600,- in 1983). De ondernemers met een negatieve arbeidsopbrengst (37%) hebben een bedrijfsverlies (negatief ondernemersoverschot) dat hoger was dan de gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer.

Van het totaalinkomen, gemiddeld f 51.160,- per ondernemer had 73% een totaalinkomen hoger dan f 30.000,- 48% hoger dan f 45.000,- 33% hoger dan f 60.000,- en 21% hoger dan f 90.000,- (zie bijlage 6). Van de ondernemers had 8% een negatief totaalinkomen.

De spreiding van de besparing is opgenomen in bijlage 7. Hieruit blijkt dat 18% van de ondernemers heeft gespaard. 82% van de ondernemers heeft ontspaard. 73% had een ontsparing groter dan f 15.000,- en 24% groter dan f 30.000,-.



### 3. De financiering

#### 3.1 De herkomst van middelen

Zoals eerder vermeld waren de besparingen in 1983 voor de champignonbedrijven negatief, te weten f 38.950,- per bedrijf (in paragraaf 2.6 zijn de besparingen per ondernemer vermeld). De afschrijvingen op de duurzame produktiemiddelen bedroegen f 48.600,- daardoor kwamen de afschrijvingen en de besparingen in 1983 uit op f 9.650,- (in 1982 f 49.990,-). De overige vermogensmutaties o.a. erfenissen en schenkingen, boekwinsten of verliezen bij desinvesteringen, vermogenssubsidies bedroegen te zamen f 7.080,-. Toevoeging van dit bedrag aan de afschrijvingen en de besparingen leverde een totaal beschikbaar bedrag aan eigen middelen op van f 16.730,- (in 1982 f 56.490,-).

Het vreemd vermogen nam toe met f 20.490,- (waarvan f 11.350,- door nieuwe leningen o/g op lange termijn) zodat totaal f 37.220,- aan middelen ter beschikking kwam (zie bijlage 8). Doordat de aflossingen op leningen o/g m.i.v. het boekjaar 1983 onder de "besteding van middelen" zijn opgenomen is het totale bedrag van beschikbaar gekomen middelen niet vergelijkbaar met die van de voorgaande boekjaren.

#### 3.2 De besteding van middelen

Van de beschikbaar gekomen middelen werd in 1983 gemiddeld f 18.280,- afgelost op het vreemd vermogen op lange termijn (exclusief de kredieten van banken) dat is 6,7% van de stand per 1 januari 1983 (zie bijlage 9).

Per bedrijf werd in 1983 f 24.620,- in duurzame produktiemiddelen geïnvesteerd 1) (in 1982 f 51.430,-). De spreiding van de bruto-investering is groot. Er zijn bedrijven (18%) die niet hebben geïnvesteerd en bedrijven (17%) die voor f 40.000,- en meer hebben geïnvesteerd. Laatstgenoemde bedrijven namen 85% van de totale investeringen van de onderzochte bedrijven voor hun rekening.

De overige produktiemiddelen (veldinventaris, materialen en vooruitbetaalde kosten) namen toe met f 2.250,-.

De investeringen en beleggingen (per saldo) buiten het bedrijf bedroegen gemiddeld f 1.890,- te weten:

a. netto-investeringen in woningen	- f 1.000,-
b. deelname veiling e.d.	+ " 480,-
c. leningen o/g	+ " 2.500,-
d. overige beleggingen	- " 90,-
	<u>+ f 1.890,-</u>
	=====

1) Dit is na aftrek van de aanspraak op WIR-basispremie en KST, zijnde f 9.120,-.

De liquiditeiten (voorraad produkt, vorderingen, effecten en geldmiddelen) namen - mede als gevolg van de lage rentabiliteit - af met f 9.820,- (in 1982 toe met f 11.330,-).

### 3.3 De balans

#### 3.3.1 Activa

De totale bezittingen van de ondernemers op de champignonbedrijven werden per 31 december 1983 gecijferd op f 719.270,-, gemiddeld per bedrijf.

Hiervan had f 336.120,- (47%) betrekking op duurzame produktiemiddelen, f 22.670,- (3%) op overige produktiemiddelen en f 247.730,- (34%) op overige bezittingen (waaronder de woningen voor f 220.850,-). De resterende f 112.750,- (16%) had betrekking op de liquiditeiten (zie bijlage 10).

#### 3.3.2 Passiva

Het vreemd vermogen is gespecificeerd in bijlage 11. Het vreemde vermogen bedroeg per 31 december 1983 f 336.250,-, dat is 47% van het totale vermogen.

Van het vreemde vermogen op lange termijn is 91% door de Rabobank verstrekt.

### 3.4 De afname van het eigen vermogen van 31 december 1982 tot 31 december 1983

Voor het gemiddelde bedrijf daalde het eigen vermogen van f 413.440,- per 31 december 1982 tot f 383.020,- per 31 december 1983 als gevolg van:

a.	correcties op de balans per 31-12-1982	+ f	1.360,-
b.	herwaardering a.g.v. prijswijziging	+ "	90,-
c.	besparing	- f	38.950,-
d.	overige mutaties in het eigen vermogen 1)	+ "	7.080
e.	mutatie in het eigen vermogen	- "	31.870,-
	Totaal	- f	30.420,-
			=====

De solvabiliteit (eigen vermogen in % van het totaalvermogen) bedroeg gemiddeld per:

31 december 1982	55,3%
1 januari 1983	55,4% (na herwaardering en correcties)
31 december 1983	53,3%.

1) Zijn in bijlage 8 gespecificeerd.

De solvabiliteit per 31 december 1983 was 2,0% lager t.o.v. 31 december 1982. Deze 2,0% is de som van:

a.	correcties op de balans per 31-12-1982	+ 0,1%
b.	mutatie eigen vermogen	- 2,0%
c.	mutatie vreemd vermogen	- 0,1%
		<u>- 2,0%</u>

3.5 De spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen (solvabiliteit) per 31 december 1983

In bijlage 12 is de spreiding van de solvabiliteit opgenomen. 11% van de bedrijven had een negatieve solvabiliteit, 15% van 0 tot 40%, 50% van 40% tot 80% en 24% van de bedrijven hoger dan 80%.

3.6 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn

Voor het gemiddelde champignonbedrijf was het saldo van de aanwezige middelen en schulden op korte termijn f 106.480,-, dat is 26% van de kosten (zie bijlage 13).

3.7 De spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten

In bijlage 14 is de spreiding van dit kengetal opgenomen per 31 december 1983. Voor het gemiddelde champignonbedrijf was de voorraad middelen - per 31 december 1983 - 26% hoger dan het vreemde vermogen op korte termijn. De spreiding is groot, deze varieert van - 6% tot 170%.

Van de bedrijven had 27% een hoger saldo dan 40% van de jaarkosten, 12% van 20 tot 40% van de jaarkosten en 57% van 0 tot 20% (zie bijlage 14). Bij 4% van de bedrijven was het vreemd vermogen op korte termijn hoger dan de aanwezige middelen.

## Bijlagen

### Bijlage 1 Grondgebruik over 1983 (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven	32
Aantal sbe	320
Aantal teelten (gemiddeld per bedrijf)	4,5
	m2
Champignongebouw(en)	1.404
Champignons (teeltoppervlakte)	(1.180)
Opengrondstuinbouw:	
groente	1.004
fruit	1.526
overige tuinbouwprodukten	852
braakland	<u>463</u>
Totaal tuinbouw	5.249
Akkerbouw en grasland	12.739
Verhuurd	3.729
Erf, blijvende paden	<u>3.509</u>
Totaal kadastrale oppervlakte	25.226
waarvan eigendom	23.700

### Bijlage 2 Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1983 (gemidd. per bedrijf)

Aantal bedrijven	32
Aantal ondernemers per bedrijf	1,15
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	44
Arbeidsbezetting in manjaren:	
arbeid van de ondernemer(s)	1,42
arbeid van de echtgenotes	0,48
arbeid van de overige gezinsleden	0,08
arbeid van vast personeel	0,91
arbeid van los personeel	<u>1,51</u>
Totale arbeidsbezetting	4,40
Arbeid door ondernemer(s) en gezinsleden	45%
Energieverbruik:	
gas (x duizend m3)	25,8
olie: HBO I (x duizend liter)	9,4
Totaal verbruik van brandstoffen (x miljoen kcal)	276
Idem (x miljard joules)	1.156
Elektriciteit (x duizend kWh)	55,4

Bijlage 3 Bedrijfsresultaten over 1983 (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven	32
Geïnvesteed vermogen per 1 januari 1983	391.000
<b>Kosten</b>	
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	48.300
Afschrijving vaste plantopstanden	300
Huur en pacht	540
Rente	27.220
Onderhoud	10.000
Elektriciteit	9.820
Gas	11.200
Overige energiekosten	6.540
Compost	69.780
Broed	8.230
Dekgrond	12.940
Bestrijdingsmiddelen	4.410
Overige materialen	690
Werk door derden	8.280
Afleveringskosten	11.310
Autokosten 1)	2.560
Arbeid ondernemers	69.500
Arbeid echtgenotes	16.470
Arbeid overige gezinsleden	2.330
Arbeid personeel	70.600
Veekosten	2.820
Overige kosten	<u>13.930</u>
Totaal	407.770
<b>Opbrengsten</b>	
Champignons	333.830
Overige tuinbouwprodukten	3.340
Akkerbouw en veeteelt	5.710
Overige opbrengsten	7.210
Aanwas vaste plantopstand	750
Mutatie veldinventaris	<u>2.420</u>
Totaal	353.260
Ondernemersoverschot	-54.510
Idem in % van de kosten	- 13
Idem in % van het geïnvesteed vermogen	- 14
Arbeidsopbrengst per manjaar	23.750

1) Exclusief afschrijving en rente.

Bijlage 4 Spreiding van het ondernemersoverschot in procenten van de kosten  
(aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

Aantal bedrijven	32
Rentabiliteitsklasse	%
Negatief	
40 en meer	13
40 - 30	23
30 - 20	22
20 - 10	19
10 - 0	<u>12</u>
Totaal verliesgevend	69
Positief	
0 - 10	4
10 en meer	<u>7</u>
Totaal winstgevend	11
Ondernemersoverschot in % van de kosten (ongewogen gemiddelde)	-21
Standaardfout	<u>3,1</u>

Bijlage 5 Inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1983  
(gemiddeld per ondernemer)

Aantal bedrijven		32
Aantal ondernemers		40
Ondernemersoverschot		- 47.600
Handenarbeid ondernemer		60.700
Arbeidsopbrengst van de ondernemer		13.100
Berekende rente	+ 23.740	
Ontvangen rente	+ 350	
Betaalde rente	- 20.390	
Saldo		3.700
Rente subsidie		1.060
Ondernemersinkomen		17.860
Handenarbeid echtgenotes		14.380
Handenarbeid overige gezinsleden		2.030
Gezinsinkomen uit bedrijf		34.270
Inkomen buiten bedrijf		16.890
Totaalinkomen		51.160
Premies Volksverzekeringen	7.290	
Premies vrijwillige verzekeringen	7.500	
Persoonlijke belastingen	18.610	
Betaald loon gezinsleden	870	
Overige bestedingen	50.900	
Totaal van gezinsbestedingen		85.170
Besparing		- 34.010
Specificatie inkomen buiten bedrijf		
Positief		
Huurwaarde woning(en)	10.780	
Huren buiten bedrijf	910	
Rente buiten bedrijf	3.240	
Uitkeringen volksverzekeringen	5.740	
Inkomen uit arbeid	3.010	
Overige baten	1.660	
Totaal positief		25.340
Negatief		
Afschrijving woning(en)	3.880	
Onderhoud, verzekering, grondlasten woning(en)	980	
Rente privé-leningen	3.570	
Overige lasten	20	
Totaal negatief		8.450
Inkomen buiten bedrijf		16.890

Bijlage 6 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaalinkomen (aantal ondernemers per inkomensklasse in procenten)

	Arbeidsopbrengst	Ondernemersinkomen	Totaal inkomen
Aantal bedrijven	32	32	32
Aantal ondernemers	40	40	40
	%	%	%
-f 30.000,- en meer	7	10	4
-f 30.000,- - -f 15.000,-	10	7	-
-f 15.000,- - f 0,-	20	13	4
f 0,- - f 15.000,-	15	15	9
f 15.000,- - f 30.000,-	27	22	10
f 30.000,- - f 45.000,-	3	15	25
f 45.000,- - f 60.000,-	2	-	15
f 60.000,- - f 90.000,-	6	5	12
f 90.000,- en meer	10	13	21
	100	100	100

Bijlage 7 Spreiding van de besparing (aantal ondernemers per besparingsklasse in procenten)

Aantal bedrijven	32
Aantal ondernemers	40
Besparingsklasse	%
Negatief	
f 30.000,- en meer	24
f 30.000,- - -f 15.000,-	49
f 15.000,- - f 0,-	9
Totaal negatief	82
Positief	
f 0,- - f 15.000,-	9
f 15.000,- f 30.000,-	1
f 30.000,- en meer	8
Totaal positief	18



Bijlage 8 Herkomst van middelen (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven		32
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	48.300	
Afschrijving vaste plantopstanden	<u>300</u>	
Totaal van afschrijvingen		48.600
Besparingen		<u>- 38.950</u>
Totaal van afschrijvingen en besparingen		9.650
Erfenissen en schenkingen		1.290
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen		3.520
Koerswinsten of -verliezen op effecten		3.880
Vermogenssubsidies:		
- meer ontvangen dan berekende WIR-premie	- 2.400	
- investeringssubsidies	560	
- woningsubsidies	<u>230</u>	
Totaal van vermogenssubsidies		<u>- 1.610</u>
Totaal van eigen middelen		16.730
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	11.350	
Mutaties van kredieten van banken op lange termijn	<u>7.270</u>	
Totaal op lange termijn		18.620
Mutaties in vreemd vermogen op korte termijn	<u>1.870</u>	
Totaal van vreemde middelen		<u>20.490</u>
Totaal beschikbare middelen		<u>37.220</u>

Bijlage 9 Besteding van middelen (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven		32
Aflossing op leningen o/g		18.280
Bruto-investeringen in duurzame produktiemiddelen:		
- grond (in exploitatie)	- 3.950	
- bedrijfsgebouwen	21.850	
- verwarmingsinstallaties	2.990	
- overige installaties	15.960	
- machines en werktuigen	8.180	
- plantopstanden	990	
- boomkwekerij	- 140	
- vee	20	
- betaling op lopende investeringen	- 13.140	
- overige inventaris	980	
Bruto-investeringen voor aftrek van WIR-premie	33.740	
Af: aanspraak op WIR-basispremie en KST	9.120	
Bruto-investeringen minus WIR-premie		24.620
Veldinventaris	2.420	
Materialen	- 30	
Vooruitbetaalde kosten	- 140	
Totaal overige produktiemiddelen		2.250
Woningen	- 1.000	
Deelname veiling e.d.	480	
Leningen u/g	2.500	
Overige beleggingen	- 90	
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf		1.890
Voorraad produkt	- 640	
Vorderingen	- 5.110	
Effecten	6.840	
Spaarrekeningen	- 5.090	
Kas, bank en postgiro	- 5.820	
Totaal van mutaties in liquiditeiten		- 9.820
Totale besteding van middelen		37.220
		=====

N.B.: Onder bruto-investeringen moet worden verstaan: aankopen minus verkopen tegen boekwaarde.

Bijlage 10 Balans per 31 december 1983 (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven 32

Boekwaarde slijtende duurzame produktiemiddelen  
in % van de nieuwwaarde per 1 januari 1983 33  
Idem per 31 december 1983 31

Activa

Duurzame produktiemiddelen

Grond (in exploitatie)	62.770	
Bedrijfsgebouwen	138.490	
Verwarmingsinstallaties	18.270	
Overige installaties	65.610	
Machines en werktuigen	36.300	
Plantopstanden	5.380	
Boomkwekerij	300	
Vee	1.760	
Betaling op lopende investeringen	260	
Overige inventaris	<u>6.980</u>	
Totaal		336.120

Overige produktiemiddelen		
Veldinventaris	20.090	
Voorraad materialen	90	
Vooruit betaalde kosten	<u>2.490</u>	
Totaal		22.670

Liquiditeiten

Vorderingen	36.360	
Effecten	20.380	
Spaarrekeningen e.d.	44.710	
Kas, lopende rek. banken en postgiro	<u>11.300</u>	
Totaal		112.750

Overige bezittingen

Woningen	220.850	
Deelname veilingen e.d.	4.750	
Leningen u/g	12.840	
Diversen	<u>9.290</u>	
Totaal		247.730

Totaal activa 719.270

Passiva

Vreemd vermogen	336.250
Eigen vermogen	<u>383.020</u>
Totaal passiva	719.270

Eigen vermogen in % van het totaalvermogen 53

Bijlage II Samenstelling van het vreemd vermogen per 31 december 1983 en  
vermogensvergelijking (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven		32
<b>Vreemd vermogen op lange termijn</b>		
Leningen van Rabobanken	240.810	
Leningen van overige banken	12.020	
Leningen van familieleden	6.240	
Leningen van overige particulieren	1.190	
Kredieten van Rabobanken	39.830	
Kredieten van overige banken	2.130	
Overig	<u>5.090</u>	
Totaal		307.310
<b>Vreemd vermogen op korte termijn</b>		
Te betalen omzet- en loonbelasting	3.330	
Te betalen kosten	24.060	
Te betalen investeringen	<u>1.550</u>	
Totaal		<u>28.940</u>
Totaal vreemd vermogen		336.250
Vreemd vermogen in % van het totaalvermogen		47
<b>Vermogensvergelijking</b>		
Eigen vermogen per 31-12-1982	413.440	
Correcties op de balans per 31-12-1982	1.360	
Herwaardering a.g.v. prijswijziging	<u>90</u>	
Eigen vermogen per 1 januari 1983	414.890	
Mutaties eigen vermogen in 1983	<u>- 31.870</u>	
Eigen vermogen per 31 december 1983		383.020

Bijlage 12 Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen  
(solvabiliteit) per 31 december 1983  
(aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)

Aantal bedrijven	32
Solvabiliteitsklasse	%
Negatief	11
0 - 10	3
10 - 20	8
20 - 30	3
30 - 40	1
40 - 50	11
50 - 60	1
60 - 70	13
70 - 80	25
80 - 90	7
90 - 100	<u>17</u>
	100
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen (ongewogen gemiddelde)	56
Standaardfout	6,3

Bijlage 13 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus  
vreemd vermogen op korte termijn per 31 december 1983  
(gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven	32
Kas, lopende rekening banken en postgiro	11.300
Spaarrekeningen e.d.	44.710
Effecten	20.380
Vorderingen	36.360
Voorraad materialen e.d.	2.580
Veldinventaris	<u>20.090</u>
A. Totaal aan middelen	135.420
Te betalen omzet- en loonbelasting	3.330
Te betalen kosten	24.060
Te betalen investeringen	<u>1.550</u>
B. Totaal vreemd vermogen op korte termijn	<u>28.940</u>
Saldo (A - B)	106.480
Idem in % van de kosten	26

Bijlage 14 Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten (aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

Aantal bedrijven	32
Liquiditeitsklasse	%
Negatief	
10 - 0% van de jaarkosten	<u>4</u>
Totaal negatief	4
Positief	
0 - 10% van de jaarkosten	32
10 - 20% van de jaarkosten	25
20 - 40% van de jaarkosten	12
40 - 60% van de jaarkosten	13
meer dan 60% van de jaarkosten	<u>14</u>
Totaal positief	<u>96</u>
	100

Bijlage 15 Bedrijfsresultaten (gemiddeld per bedrijf) en het inkomen, de gezinsbesteding en de besparing (gemiddeld per ondernemer) in de jaren 1980 t/m 1983

	1980	1981	1982	1983
Aantal bedrijven	35	35	34	32
Aantal ondernemers	42	42	42	40
Champignons (teeltopp.)	1007 m <sup>2</sup>	1046 m <sup>2</sup>	1071 m <sup>2</sup>	1180 m <sup>2</sup>
Aantal teelten (p. bedr.)	4,2	4,2	4,4	4,5
Arb.bezetting in manjaren	4,39	4,35	4,27	4,40
Kosten	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.
Arbeidskosten	128,7	137,8	146,2	158,9
Rentekosten	25,0	28,4	26,4	27,2
Afschrijvingen	39,2	41,6	45,0	48,6
Compost, broed en dekgrond	64,8	69,5	77,3	91,0
Overige kosten	<u>66,2</u>	<u>70,8</u>	<u>75,4</u>	<u>82,1</u>
Totale kosten	323,9	348,1	370,3	407,8
Opbrengsten				
Champignons	253,0	297,8	323,6	333,8
Overige opbrengsten	<u>14,9</u>	<u>13,5</u>	<u>17,5</u>	<u>19,5</u>
Totale opbrengsten	267,9	311,3	341,1	353,3
Ondernemersoverschot	-56,0	-36,8	-29,2	-54,5
Id. in % v.d. kosten	- 17	- 11	- 8	- 13
Perc. winstgevende bedr.	3	10	15	11
Inkomen en besparing (per ondernemer)				
Arbeidsopbr. v.d. ondern.	0,2	21,7	32,4	13,1
Ondernemersinkomen	4,4	24,6	37,5	17,9
Gezinsinkomen uit bedr.	22,6	42,8	53,1	34,3
Totaalinkomen	39,2	61,1	74,7	51,2
Premie volksverz.	6,7	3,8	5,2	7,3
Premie vrijw. verzek.	5,9	6,4	7,4	7,5
Persoonlijke belast.	5,1	5,4	6,6	18,6
Betaalde arb. kosten gezinsleden	2,0	2,1	1,1	0,9
Overige gezinsbested.	<u>42,4</u>	<u>44,7</u>	<u>50,0</u>	<u>50,9</u>
Totaal v. gezinsbest.	<u>62,1</u>	<u>62,4</u>	<u>70,3</u>	<u>85,2</u>
Besparing	-22,9	- 1,3	4,4	-34,0
Percentage ondernemers met (positieve) besparing	23	49	43	18

Bijlage 16 Herkomst en besteding van middelen en de balansen per 31 december  
over de jaren 1980 t/m 1983

	1980	1981	1982	1983
Aantal bedrijven	35	35	34	32
<b>Herkomst</b>	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.
Afschrijvingen	39,2	41,6	45,0	48,6
Besparingen	-25,6	- 1,4	5,0	-38,9
Totaal van afschr. en besparing	13,6	40,2	50,0	9,7
Ov. mutaties in het eigen vermogen	- 0,1	0,5	6,5	7,1
Totaal van eigen middelen	13,5	40,7	56,5	16,7
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	p.m.	p.m.	p.m.	11,4
Mutaties in het ov. vreemde vermogen	p.m.	p.m.	p.m.	9,1
Totaal van beschikbare middelen	p.m.	p.m.	p.m.	37,2
	=====	=====	=====	=====
<b>Besteding</b>				
Aflossingen op leningen o/g	p.m.	p.m.	p.m.	18,3
Bruto-investeringen voor aftrek van WIR-premie	59,2	23,1	60,4	33,7
Af: aanspraak op WIR-basis premie en KST	15,8	3,2	9,0	9,1
Bruto-invest. minus WIR-premie	43,4	19,9	51,4	24,6
Mutaties in veldinventaris, materialen e.d.	4,9	- 1,2	0,6	2,2
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf	8,3	2,1	6,4	1,9
Mutaties in liquiditeiten	9,4	7,4	11,3	- 9,8
Totale besteding van middelen	p.m.	p.m.	p.m.	37,2
	=====	=====	=====	=====
<b>Balans per 31 december</b>				
<b>Activa</b>	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.	x1000 gld.
Duurz. produktiemiddelen	315,3	295,1	335,1	336,1
Liquiditeiten, voorraad materialen en veldinventaris	125,9	129,8	149,2	135,4
Overige bezittingen	216,0	230,1	248,1	247,8
Totaal activa	657,2	655,0	732,4	719,3
<b>Passiva</b>				
Vreemde vermogen op lange termijn	266,2	256,8	285,0	307,3
Vreemde vermogen op korte termijn	31,4	27,8	25,5	29,0
Totaal vreemd vermogen	297,6	284,6	310,5	336,3
Eigen vermogen	359,6	370,4	421,9	383,0
Totaal passiva	657,2	655,0	732,4	719,3
Eigen vermogen in % van het totaalvermogen	55	57	58	53
<b>Liquiditeit op korte termijn</b>				
Liquiditeiten, voorraad materialen en veldinventaris	125,9	129,8	149,2	135,4
Vreemd vermogen op korte termijn	31,4	27,8	25,5	29,0
Saldo	94,5	102,0	123,7	106,5
Id. in % van de kosten	29	29	33	26



In de reeks "Periodieke Rapportage" zijn op dit gebied verschenen:

- No. 20-82      Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1982
- No. 21-81      Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in Nederland over 1981
- No. 18-82      Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1982
- No. 17-82      Rentabiliteit en financiering van de snijbloemeteelt onder glas in Nederland over 1982
- No. 16-82      Rentabiliteit en financiering van de potplantenteelt onder glas in Nederland over 1982
- No. 15-82      Rentabiliteit van de tuinbouw onder glas in Nederland over 1982
- No. 22-82      Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1982 (oogst 1982/83)
- No. 23-82      Rentabiliteit en financiering van de boomwekerij in Boskoop e.o. Midden-Betuwe, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg over 1982/83
- No. 19-82      Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de open grond in Nederland over 1982